

ชื่อเรื่อง	การใช้ประโยชน์ในพื้นที่สวนป่าแม่หอพระโดยชุมชนมีส่วนร่วม
ชื่อผู้เขียน	อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อปริญญา	นายเกรียงศักดิ์ พยุ่งแสนกุล
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน
	รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ ศรีเงินยวง

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการใช้ประโยชน์ในพื้นที่สวนป่าแม่หอพระโดยชุมชนมีส่วนร่วม ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการผสมผสานการศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสภาพป่าไม้และระบบวนเกษตรของสวนป่า 2) เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ในพื้นที่สวนป่าแม่หอพระอย่างมีส่วนร่วม ดำเนินการเก็บข้อมูลได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่งศึกษาสถานภาพของป่า โดยใช้การวางแผนศึกษาชั่วคราว และระบบวนเกษตรโดยการเก็บข้อมูลจากสวนป่าแม่หอพระ แบบสัมภาษณ์ ส่วนที่สองเป็นการศึกษาการใช้ประโยชน์ในพื้นที่สวนป่าแม่หอพระอย่างมีส่วนร่วม โดยการประชุมค้นหาผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แบบสัมภาษณ์ การสังเกต การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การจัดเวทีชุมชน

ผลการศึกษาสภาพป่าไม้ของสวนป่าแม่หอพระ มีเนื้อที่ทั้งหมด 9,881.77 ไร่ พบว่า ป่าปลูกมีเนื้อที่ 9,333.50 ในแต่ละชั้นอายุมีระยะปลูกเท่ากันแต่มีปริมาตรไม้ที่แตกต่างกัน และการใช้ประโยชน์ขึ้นอยู่กับอายุของไม้ ความโต ความกว้างเรือน และป่าอนุรักษ์มีเนื้อที่ทั้งหมด 548.27 ไร่ เป็นพื้นที่ที่ทางสวนป่าดูแลรักษาไม่มีการเข้าไปทำไม้ และคงสภาพของป่าเดิมไว้เพื่อส่งเสริมให้มีความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุกรรมของพืช ไม่เข้าไปรังแกป่า หรือเป็นการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ผลการศึกษาคำดัชนีความสำคัญของชนิดไม้เป็นค่าที่แสดงให้เห็นถึงบทบาททางนิเวศวิทยาของพันธุ์ไม้แต่ละชนิดในสังคม จากการศึกษาพบว่า คำดัชนีความสำคัญของชนิดไม้ พบว่า เป็นไม้ในป่าเต็งรัง และป่าเบญจพรรณที่มีการใช้ประโยชน์จากเนื้อไม้โดยมีนโยบายของสวนป่าได้อนุรักษ์ไม้ใหญ่ และกำหนดมาตรการร่วมกับตัวแทนชุมชนในการใช้ประโยชน์ ในบริเวณที่ไม้พลวงขึ้นอยู่จะมีเห็ดต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ทำให้มีการอนุรักษ์ไม้บริเวณพื้นที่ดังกล่าวเพื่อให้เกิดความหลากหลายและใช้ประโยชน์ตามที่ได้กำหนดมาตรการร่วมกัน ซึ่งเป็นการระบิดจากข้างในของคนในชุมชนเองเพื่อการอนุรักษ์ตามแนวคิดคนกับป่าอยู่ด้วยกันได้ และผลการศึกษาระบบวนเกษตรในสวนป่าแม่หอพระพบว่า เป็นการปลูกพืชเกษตรที่มีรอบการเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่เกิน 1 ปี แซ่ระหว่างแถวไม้สักที่มีอายุไม่เกิน 5 ปี หรือเรียกว่า ระบบวนเกษตร

แบบเกษตรป่าไม้ โดยทุกครอบครัวมีการปลูกข้าวเพื่อบริโภค และปลูกพืชเกษตรอื่น ๆ ที่เป็นอาหารหรือเพื่อการจำหน่ายสร้างรายได้ให้ครอบครัว เนื่องจากชุมชนรอบสวนป่าส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง มีปัญหาการลักลอบตัดไม้และบุกรุกพื้นที่เป็นจำนวนมาก และสวนป่าแม่หอพระได้ดำเนินการทำไม้ออกจากป่าปลูกจึงได้ชักชวนให้คนในชุมชนรอบสวนป่าเข้าร่วมในระบบวนเกษตรเพื่อแก้ปัญหาเรื่องที่ดินทำกินและปัญหาการขาดแคลนแรงงานของสวนป่า

ผลการศึกษาการใช้ประโยชน์ในพื้นที่สวนป่าแม่หอพระอย่างมีส่วนร่วม ในรูปของเนื้อไม้ และไม้ใช้ไม้ คือ ระบบวนเกษตร การเก็บหาของป่า และเพื่อการศึกษาเรียนรู้ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าและยาวนาน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องร่วมมือหรือใช้ประโยชน์อย่างมีส่วนร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติการ ร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรม และร่วมในการติดตามประเมินผล และสอดคล้องกับภูมิสังคม เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างเหมาะสมและใช้ประโยชน์นั้น ๆ อย่างคุ้มค่า ทำให้ง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด มีความยั่งยืนต่อไป